

Beknopte nota vrouwen en het dienstpriesterschap

Inhoud:

- presentatie – geen inhoudelijke evaluatie - van enkele klassieke argumenten van het leergezag i.v.m. de vraag naar vrouwen in het dienstpriesterschap
 - dus niet: diaconaat
 - en ook niet: vraag naar celibaat
- met als doel te informeren en inzicht te verschaffen in de achterliggende argumentatiepatronen

Basisteksten

CONGREGATIE VOOR DE GELOOFSLEER, *Inter Insigniores. Verklaring aangaande de vraag over het toelaten van vrouwen tot het ambtelijke priesterschap*, in *Archief van de Kerken* 32 (1977) kol. 283-296; en *Commentaar op de verklaring van de Heilige Congregatie voor de Geloofsleer aangaande de vraag over het toelaten van vrouwen tot het ambtelijke priesterschap*, *ibid.*, kol. 296-316.

PAUSELIJKE BIJBELCOMMISSIE, *Rapport over de kwestie van de priesterwijding van vrouwen*, in *Archief van de kerken* 31 (1976) kol. 918-927.

JOHANNES PAULUS II, *Ordinatio Sacerdotalis*, 22 mei 1994, in *Kerkelijke documentatie* (1994) 269-271.

W. VAN SOOM, *Ordinatio Sacerdotalis en de argumenten in het debat*, in *Collationes* (1994) 341-361 (synthese-artikel waarop wij ons baseren).

Twee grote argumentatieroutes in kerkelijke documenten:

1. Antropologisch-theologische argumenten: dit zijn ‘steunargumenten’ d.w.z. ze ondersteunen, versterken, komen op de tweede plaats, zijn geen hoofdargument
2. Historisch-theologische argumenten: de eerste en voornaamste argumenten

1. Het antropologisch-theologisch argument [TER ONDERSTEUNING]

1.1. Argumentatie:

- het priesterschap is niet de uitoefening van een ambt in eigen persoon; de priester vertegenwoordigt Christus en Christus handelt door hem: de priester treedt op *in de persoon van Christus*
- sacramenten zijn gegrond in een *natuurlijke gelijkenis* tussen het teken (hier: priester) en wie of wat betekend wordt (hier: Christus)
- conclusie: Christus - die man was en dat ook blijft na de verrijzenis - kan alleen tegenwoordig gesteld worden door een bedienaar van het mannelijk geslacht
- verder wordt ook verwezen naar het bijbelse beeld van Christus als Bruidegom van zijn bruid, de Kerk.

- dat de priester ook de Kerk vertegenwoordigt, verandert daar niets aan: hij vertegenwoordigt in de eerste plaats Christus en pas daar doorheen de Kerk.

1.2. Reacties van theologen:

A. Instemmend:

* God heeft de mens als man en vrouw geschapen en die geslachtelijke dualiteit heeft een diepe openbaringszin.

* Vrouwen worden in Christus geroepen om op hun manier en volgens hun eigen aard met Hem mee te werken in de kerk en in de wereld, naar het voorbeeld van Maria

B. Afwijzend:

* dit is een antropologisch vooroordeel dat geen recht doet aan de realiteit en alleen maar lijkt te dienen om de prioriteit van de man veilig te stellen en de vrouw uit de dienst van de leiding verwijderd te houden

* de roeping tot het priesterschap die een aantal vrouwen bij zichzelf 'voelen' kan men niet herleiden tot een louter subjectief verlangen van hunne wegen. Deze vrouwen zijn vaak bijzonder geschikt en bekwaam om hun medemensen en medegelovigen in Christus' naam voor te gaan.

* De priester is Christus' representant, sacrament van Christus en be-teken-t Hem. Maar veronderstelt dat een natuurlijk overeenkomst in geslacht? De sacramentale referentie komt niet tot stand door een natuurlijke gelijkenis tussen teken en betekende maar door de liturgische duiding binnen de kerk, die het teken creëert.

* Verder vraagt men zich af of er niet teveel belang gehecht wordt aan Jezus' mannelijkheid. Is de vrouw niet evenzeer geschapen naar Gods beeld en gelijkenis waardoor men van de mannelijkheid van Jezus toch niet een van de noodzakelijke factoren kan maken waardoor Hij Gods Woord in deze wereld kan be-teken-en? Jezus is het heil van de wereld, als het Woord van God dat *mens* geworden is. De priester representeert deze mens Jezus Christus in persoon en die rol kunnen mannen en vrouwen opnemen die van Christus' Geest doordrongen zijn en die in de naam van de verrezen Heer zelf door de kerk tot deze bediening worden aangesteld.

Conclusie van de afwijzende groep: deze antropologische steunargumenten hebben het vaak moeilijk op vandaag.

2. Het historisch-theologische argument [KERNARGUMENTEN]

2.1. Een constante leer en praktijk:

Kern: de kerk acht zich gebonden aan wat Christus, de apostelen en de latere kerk hebben voorgedaan: zij kozen enkel mannen. Over de historische feitelijkheid (Jezus en de apostelen kozen enkel mannen) bestaat nauwelijks discussie. Het verschil zit hem vooral in de *interpretatie* die men aan deze feiten geeft.

Een paar zeer beknopte gedachten van theologen:

* tradities kunnen duurzaam zijn, maar zijn ze daarom heilig? Is de traditie die vrouwen van het leidinggevende ambt in de kerk uitsluit geen menselijke traditie, een toegeving aan de

vanzelfsprekende onmogelijkheden van die dagen en dus niet de evangelische norm? Nu de oude culturele en maatschappelijke vooroordelen tegenover de vrouw – alvast in het westen!- hun evidentie hebben verloren, dient de kerk met volle overtuiging mannen en vrouwen op gelijke wijze tot te laten tot het ambt, aldus de voorstanders van de toelating van vrouwen tot het priesterschap.

* men kan de kerkelijke traditie en haar bestendige reservering van het priesterschap aan mannen relativeren, men kan er ook een grote normerende waarde aan toekennen. Het is alvast een traditie die tot voor kort niet in vraag werd gesteld en vanzelfsprekend was. Ook in de oosterse kerken wordt deze reservatie voor mannen trouw bewaard (oecumenisch aspect).

* volgens het leergezag vindt de reservatie voor mannen haar uiteindelijke grond in de wil en het handelen van de aardse Jezus. De ontoegankelijkheid was geen tijd- en cultuurgebonden maatregel. Als de Kerk haar zou opheffen, zou zij de band met Christus zelf verbreken.

* het komt de Kerk toe uit te maken welke elementen in de sacramentele traditie van de Kerk onveranderlijk zijn en welke niet (ecclesiologisch argument).

2.2. Een beschikking van Jezus Christus zelf

Wat altijd in de kerk geweest is (2.1. constante traditie), moet daarom nog niet behouden blijven. Enkel aan haar onafgebroken bestaan alleen kan de traditie die het priesterschap aan mannen voorbehoudt, haar legitimiteit dus niet ontnemen. In dit verband stelt de Congregatie voor de Geloofsleer dat deze ononderbroken traditie werkelijk op Jezus' eigen intentie teruggaat:

‘Jezus zelf heeft, enkel omdat Hij het zelf zo wilde, alleen mannen als apostelen gekozen, en daarmee bepaald dat in zijn kerk vrouwen nooit tot het priesterschap kunnen toegelaten worden.’

- men gaat uit van Christus' volledige maatschappelijk-culturele ongebondenheid in de keuze van zijn apostelen. Met voorbeelden uit de evangeliën wordt aangetoond dat Jezus in zijn omgang met vrouwen opvallend vrijmoedig was en zich daarmee onderscheidde van zijn medeburgers en bewust en moedig afstand nam van hun wijze van handelen.

- *vraag*: koos Jezus de Twaalf niet in de eerste plaats als symbolische stamvaders van het bekeerde Israël dat Hij opnieuw wilde verzamelen (naar analogie met de 12 stammen van het oude Israël)? Bijgevolg is hiermee niets gezegd over het latere apostolische ambt in de christelijke kerk, maar enkel iets over Israël.

Anderzijds: de Twaalf werden door Jezus al tijdens zijn leven in zijn zending betrokken en na zijn dood en verrijzenis zouden zij de blijde boodschap aan heel de wereld moeten brengen. Jezus heeft hen dus van meet af aan een veel ruimere rol toebedacht dan enkel de symboliek van de Twaalf stammen (die trouwens in het evangelie niet sterk in de verf wordt gezet).

- *vraag*: misschien hield Jezus bij zijn roeping van de apostelen toch rekening met de vooroordelen van zijn tijdgenoten? Misschien koos hij uitsluitend mannen uit voorzichtigheid, om zijn werk niet te schaden (en is deze keuze bijgevolg dan toch cultureel-maatschappelijk bepaald!)?

Anderzijds: in andere dossiers toont Jezus zich helemaal niet zo voorzichtig zoals bv. de sabbatsrust (joeg ermee velen tegen zich in het harnas). Hij nam wel degelijk afstand van het leefklimaat van zijn tijd.

- *vraag*: is daarmee voldoende aangetoond dat Jezus, toen Hij als zijn apostelen twaalf mannen koos, op geen enkele manier door de cultuur van zijn tijd beïnvloed werd, en dat Hij door deze vrij keuze de blijvende reservering van het ambt aan mannen voor de toekomst heeft opgelegd aan zijn kerk?

Volgens de Congregatie staan we in de Schrift voor een opvallende reeks feiten die allemaal in dezelfde richting wijzen. Maar tegelijk erkent ze dat niet iedereen overtuigd zal zijn, daar het NT op zichzelf de kwestie van een eventuele toelating van vrouwen tot het priesterschap niet kan oplossen (!). De Schrift moet immers gelezen worden binnen de traditie van de kerk, die uiteindelijk getuigenis geeft van de juistheid van de interpretatie (ecclesiologisch argument).

Sommige theologen stellen vragen bij deze sociale en culturele ongebondenheid (zie bv. K. RAHNER, *Priestertum der Frau?*, in *Stimmen der Zeit* 32 (1977) 291-301) alsook rond het feit of de historische Jezus ooit wel aan de ambtsstructuur van de kerk heeft gedacht (voor deze laatste vraag: zie cursus Kerkleer).

Slotbeschouwingen

- Er is een vrij grote mate van overeenstemming (zowel bij kritische theologen als bij het leergezag) over het feit dat de ontoegankelijkheid van het priesterschap voor vrouwen (1) niet dwingend kan bewezen worden vanuit een speculatief-theologische reflectie op het wezen van man en vrouw en (2) dat het exegetisch en historisch onderzoek naar de betekenis van de apostelkeuze en van de ambtspraxis in de eerste kerk daarvoor geen afdoend argument levert.

- Het verschil in opvatting heeft duidelijk te maken met de rol die men aan de traditie en aan het kerkelijke leergezag toekent: wie bepaalt en interpreteert wat Jezus al dan niet beschikt heeft voor zijn Kerk en de ambtelijke diensten daarin?

- In de slotparagraaf van *Ordinatio Sacerdotalis* engageert de paus zich met het volle gezag dat aan zijn ambt verbonden is om de geloven de verplichting op te leggen de uitsluiting van vrouwen van het priesterschap als definitief te aanvaarden. Over de interpretatie van dit definitief karakter zijn nadien scherpe polemieken ontstaan. Met die slotparagraaf hebben de enen de grootste moeite en anderen weinig of geen. In ieder geval blijkt hieruit dat veel samenhangt met de manier waarop men kijkt naar de traditie en haar interpretator: het kerkelijke leergezag.